

**Asiakkaan kokemuksia systemisestä viikkokokouksesta
lastensuojelun avoimuudessa**

Jonna Nyfors
Marianne Rapp-Juvonen
Käytäntötutkimusraportti
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaalityön maisteriohjelma
Maaliskuu 2022

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Keskeistä systeemissä viikkokokouksessa	2
3 Tutkimuksen toteutus	3
3.1 Tutkimuskysymys	4
3.2 Aineistonkeruu	5
3.3 Aineiston analyysi	6
3.4 Tutkimusetiikka	7
3.5 Tutkimus käytäntötutkimuksena	8
3.6 Tutkimuksen hyödyntäminen ja julkaiseminen	9
4 Tulokset	10
4.1 Ennen viikkokokousta	10
4.2 Viikkokokouksen aikana	11
4.3 Viikkokokouksen jälkeen	13
4.4 Kehitysideat viikkokokoukseen	14
5 Johtopäätökset ja pohdinta	16
Lähteet	20
Liitteet	23
Liite 1 Informointikirje asiakkaalle	23
Liite 2 Suostumusasiakirja	24
Liite 3 Kysymysrunko	25

1 Johdanto

Sosiaalityöntekijöiden rooli on painottunut 2000-luvulla suhdeperusteisesta työstä byrokraattiseen viranomaistyöhön. Läheinen suhde asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välillä on kärsinyt suurten asiakasmäärien vuoksi. (Nyyssönen & Partanen, 2021, s. 113.) Systeeminen malli pyrkii korjaamaan tätä tilannetta. Vuodesta 2017 alkaen perheterapeuttista lähestymistapaa hyödyntävä systeeminen malli on otettu käyttöön 14 maakunnassa. Systeemisessä mallissa suhdeperusteisuus eli vuorovaikutussuhteet ovat keskiössä. (Aaltio & Isokuorti, 2019a, s. 6, 26.) Systeeminen ajattelu lähtee siitä, että vaikuttaminen tapahtuu vuorovaikutuksessa. Täten kohtaaminen, kuunteleminen ja tapa puhua asioista korostuvat suhteen rakentumisessa asiakkaan kanssa. (Civil, 2018, s. 103–104.) Systeemisyyden tavoitteita ovat kohtaavan asiakastyön sekä asiakkaiden hyvinvoinnin lisääminen (Nyyssönen & Partanen, 2021, s. 117).

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme yhden asiakkaan kokemusta systeemisestä viikkokokouksesta eräässä Helsingin lastensuojelun avohuollon yksikössä. Aihe on meille tutkijoille erityisen mielenkiintoinen, sillä olemme molemmat työskennelleet lastensuojelun yksiköissä, joissa systeemistä työtettä on alettu ottaa käyttöön. Lisäksi toinen meistä on suorittanut systeemisen työskentelyn koulutuksen avohuollossa. Olemme rajanneet aiheemme systeemiseen viikkokokoukseen, sillä koemme sen hahmottuvan asiakkaalle pelkkää työtettä paremmin, jonka vuoksi sitä on myös helpompi tutkia asiakkaan näkökulmasta. Tavoitteenamme on tuoda asiakkaan kokemuksia esiin, jotta työntekijät saavat lisätietoa viikkokokouksen toimivuudesta ja pystyvät kehittämään työskentelyänsä. Tutkimuksen tarjoama tieto on tärkeää Helsingin lastensuojelun avohuollon yksikölle, sillä systeeminen työote on varsin uusi ja otettu käyttöön siellä vuonna 2018.

Systeemistä viikkokokousta on tutkittu aikaisemminkin asiakkaan näkökulmasta. Tutkimuksissa yhteisinä tekijöinä ovat olleet asiakkaiden pääosin positiiviset kokemukset viikkokokouksista (kts. Aaltio & Isokuorti, 2019a; Nyyssönen & Partanen, 2021; Ryytänen & Heinola, 2021). Nyyssönen ja Partanen (2021, s. 115–117) tekemän tutkimuksen mukaan asiakkaat raportoivat pääsevänsä osallistumaan paremmin asiansa suunnitteluun, viikkokokoukset avasivat uusia näkökulmia ja

asiakkaiden luottamus lisääntyi lastensuojelua kohtaan. Toisaalta Aaltion ja Isokuortin (2019a, s. 123) mukaan osalle asiakkaista viikkokokouksen hyöty jäi epäselväksi. Viikkokokouksen avulla toivottiin saatavan konkreettista muutosta perheen tilanteeseen, mikä ei kuitenkaan aina toteutunut (mts. 123).

Seuraavaksi esittelemme raportin luvussa kaksi systeemisen viikkokokouksen käsitettä ja sen suhdetta systeemiseen työotteeseen. Luku kolme keskittyy käytäntötutkimuksen toteutukseen tapaustutkimuksena. Avaamme luvussa tutkimuskysymystämme ja sen määrittelyä sekä käymme läpi aineistonkeruuprosessin sekä analyysimenetelmät. Luku päättyy tutkimusetiikan ja tutkimuksen hyödynnettävyyden pohdintaan. Luvussa neljä esittelemme tutkimuksemme tuloksia aineisto-otteiden avulla, mitä peilaamme myös kirjallisuuteen. Päätämme raporttimme viidennen luvun pohdintaan ja johtopäätöksiin, jossa esittelemme kehitysehdotuksia systeemiseen työskentelyyn saamiemme tulosten kautta.

2 Keskeistä systeemisessä viikkokokouksessa

Systeeminen viikkokokous on yksi kansallisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementeistä. Muut systeemisen työskentelyn ydinelementit ovat systeeminen tiimi ja systeeminen asiakastyö. Kaikki ydinelementit ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa ja puutteet niiden toimeenpanossa heikentävät vaikuttavuutta. (Aaltio & Isokuortti, 2019b, s. 11.) Systeemisellä asiakastyöllä tarkoitetaan tavoitteellista, suhdeperusteista, kohtaavaa ja systeemiseen ajatteluun ja tapaan perustuvaa sosiaalityötä. Suhdeperusteisuudella pyritään kohdistamaan työskentely suhteiden laatuun ja merkityksiin, joiden kautta mahdollistetaan suhteissa tapahtuva muutos. Lähtökohtana on, että asiakkaana olevaan lapseen ja hänen huoltajaansa luodaan myönteinen ja luottamuksellinen suhde. Kasvokkaisen sosiaalityön ajatellaan olevan sosiaalityöntekijän vastuulla ja sosiaalityöntekijän tulisi tutustua perheenjäseniin yksilöinä, jotta hän voisi ymmärtää heidän kokemusmaailmaansa. Systeeminen asiakastyö edellyttää taidollisia elementtejä, kuten perheterapeuttisia välineitä. Keskeisimpiä työvälineitä ovat hypoteesityöskentely, sukupuu ja verkostokartta. (Aaltio & Isokuortti, 2019b, s. 12.)

Aaltion ja Isokuortin (2019a, s. 25) mukaan systeeminen viikkokokous on yksi systeemisen toimintamallin rakenne, jossa monitoimijainen tiimi kokoontuu pohtimaan asiakkaiden asioita. Monitoimijainen tiimi koostuu konsultoivasta sosiaalityöntekijästä, asiakkaan sosiaalityöntekijästä, muista sosiaalityöntekijöistä, perheterapeutista ja koordinaattorista. Asiakkaan toivotaan myös osallistuvan viikkokokoukseen, mutta osallistuminen on täysin vapaaehtoista. (Aaltio & Isokuortti, 2019a, s. 25, 93.) Viikkokokouksen tarkoituksena on syventyä rauhassa asiakkaan kanssa hänen asiansa käsittelyyn ja pohtia perimmäisiä syitä asiakkaan ja hänen perheensä systeemiselle epätasapainolle. Havainnot ja tunteet sekä niiden sanoittaminen ovat tärkeä osa viikkokokousta. (Lahtinen, Männistö & Raivio, 2017, s. 20.) Systeemisessä mallissa pyritään pois perheenjäsenten näkemisestä yksittäisinä, toisistaan irrallisina henkilöinä. Mallissa tarkastellaan lasta, perhettä ja heitä ympäröiviä tekijöitä, eli systeemiä, kokonaisvaltaisesti ja toisiinsa vaikuttaen. Tavoitteena on, että asiakkaan ja työntekijän välinen yhteisymmärrys lisääntyy, asiakas pääsee mukaan työskentelyyn ja päätöksentekoon sekä saa paremmin tarvitsemaansa apua. (Aaltio & Isokuortti, 2019a, s. 15, 166.)

Systeemiselle viikkokokoukselle on laadittu tietynlainen rakenne, jossa käytetään aikaa yhteiseen reflektointiin, seuraavien toimenpiteiden suunnitteluun ja niistä päättämiseen (Aaltio & Isokuortti, 2019b, s. 16). Rynänen ja Heinola (2021, s. 80–81) esittävät viikkokokouksen runkoa seuraavasti. Viikkokokous alkaa asiakkaan perheen ja perhesuhteiden läpikäynnillä, mitä havainnollistetaan piirretyn sukupuun avulla. Asiakas ja hänen sosiaalityöntekijänsä johtavat esittelyä, jonka jälkeen muiden on mahdollista esittää kysymyksiä tilanteeseen liittyen. Tämän jälkeen osallistujat refleктоivat kuulemaansa, kuten mitä tunteita heissä heräsi tai mitkä teemat tuntuivat toistuvilta. Vuoro siirtyy asiakkaalle ja hänen sosiaalityöntekijälleen, jotka saavat kertoa, mitä muiden reflektointi heissä herätti. Lopuksi kaikki osallistujat osallistuvat hypoteesien ja toimintasuunnitelman pohtimiseen. (Mts. 80–81.)

3 Tutkimuksen toteutus

Käytäntötutkimus toteutettiin toimeksiantajallemme Helsingin lastensuojelun avojuollolle. Tässä luvussa tarkoituksemme on avata tutkimuksen konkreettista etenemistä. Avaamme tutkimuskysymyksen, käyttämämme menetelmät, aineiston ja

aineiston analyysin sekä tutkimuksen eettisiä lähtökohtia. Lisäksi pohdimme tutkimuksen hyödyntämistä käytännössä ja tutkimuksen julkaisua.

Käytäntötutkimuksemme on toteutettu tapaustutkimuksena eräässä lastensuojelun avohuollon yksikössä. Tutkimuksemme tapaus on lastensuojelun avohuollon yksikössä asiakkaana olevan lapsen vanhempi ja hänen kokemuksensa systeemisestä viikkokokouksesta. Tämän tapauksen avulla saamme tietoa kyseisessä yksikössä systeemiseen viikkokokoukseen osallistuneelta henkilöltä. Laineen, Bambergin ja Jokisen (2007, s. 9–10) mukaan tapaustutkimuksen kohteena on perinteisesti jokin tapahtumakulku tai ilmiö, josta tutkimuksen avulla saadaan tarkkapiirteinen, kokonaisvaltainen ja perusteellinen kuvaus. Tapaustutkimusta kuvaa kiinnostus sosiaaliseen prosessiin, aikaisempien tutkimusten hyödyntäminen ja tapauksen ja kontekstin rajan hämärtyminen. Näin ollen tapaustutkimus pyrkii selvittämään jotain, mitä emme entuudestaan tiedä, mutta vaatii lisäselvitystä. Pyrkimyksenä on tehdä tapauksesta ymmärrettävä. Monimutkaiset ja pitkään jatkuvat ilmiöt ovat usein tapaustutkimuksen tarkastelun kohteena ja tarkoituksena on lisätä ymmärrystä näistä olosuhteista ja tutkittavasta tapauksesta. Tutkijaa johdattelee eteenpäin tieto tai tunne, että tapaus on jollakin tapaa tärkeä. Tapauksen lopullinen merkitys paljastuu tutkimuksen kuluessa. (Mts. 9–10.) Laadullinen tapaustutkimus pyrkii kuvailemaan, ymmärtämään ja selittämään ilmiötä paikallisella tasolla, josta seuraa, että tapaustutkimus on luonteeltaan kontekstuaalista ja aika- ja paikkasidonnaista (Häikiö & Niemenmaa, 2007, s. 63).

3.1 Tutkimuskysymys

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme asiakkaan kokemuksia systeemisestä viikkokokouksesta lastensuojelun avohuollossa. Tutkimuskysymyksemme on seuraava:

Minkälaisia kokemuksia asiakkaalla on systeemisestä viikkokokouksesta?

Tarkoitamme asiakkaalla tässä tutkimuksessa lapsen vanhempaa, vaikka lastensuojelulain (2007) mukaan asiakkaalla lastensuojelussa tarkoitetaan lasta. Päädyimme tutkimaan vanhempia, koska olemme kiinnostuneita heidän

kokemuksistaan. Näkökulman valintaan vaikutti lisäksi tutkimuslupaprosessi, joka olisi ollut monimutkaisempi alaikäisiä asiakkaita tutkittaessa.

Tapaustutkimuksen avulla voidaan pyrkiä kuvaamaan tai selittämään tiettyä ilmiötä. Tavoitteena voi myös olla, että tutkimuksen kautta saatuja tuloksia yleistetään suhteessa muihin samankaltaisiin tapauksiin tai akateemiseen keskusteluun. (Laine, Bamberg & Jokinen, 2007, s. 31.) Tämän tutkimuksen arvokkaana antina on tarkastella lastensuojelun asiakkaan omakohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä työskentelystä, mitä voidaan jatkossa hyödyntää prosessin kehittämiseen. Tapaustutkimus voi tuottaa yksityiskohtaista tietämystä prosesseista, tapahtumista ja toimijoista sekä antaa välineitä ymmärtää erilaisia ilmiöitä. (Häikiö & Niemenmaa, 2007, s. 48.)

3.2 Aineistonkeruu

Tarkoituksenamme oli kerätä tutkimusaineisto haastattelemalla korkeintaan viittä viikkokokoukseen osallistunutta asiakasta. Päädyimme korkeintaan viiteen haastateltavaan, sillä koimme sen kohtuulliseksi työmääräksi käytäntötutkimuskurssimme laajuuteen nähden. Tutkimuksen toimeksiantaja kontaktoi haastateltavat lähettämällä tutkimukseen sopiville asiakkaille informointikirjeen (Liite 1). Asiakkaan halutessa osallistua tutkimukseen, asiakas oli yhteydessä omaan sosiaalityöntekijäänsä. Sosiaalityöntekijä otti yhteyden tutkijoihin ja ilmoitti halukkaasta osallistujasta. Toimeksiantaja ehdotti, että he voisivat kysyä haastateltavia myös toisesta lastensuojelun toimipisteestä, jotta saisimme sovittua kaikki viisi haastattelua. Tarkoituksena oli toteuttaa haastattelut yksilöhaastatteluina vuoden 2021 marras-joulukuun aikana. Tutkimukseen saatiin alkujaan sovittua viisi haastateltavaa, joista vain yksi haastattelu saatiin lopulta onnistumaan tammikuussa 2022. Neljä suunnitelluista haastatteluista peruuntui haastateltavien toimesta, eikä uusia haastatteluajkoja saatu sovittua.

Haastattelu toteutettiin lastensuojelun avohuollon toimipisteessä. Haastattelun aluksi haastateltava ja haastattelijat allekirjoittivat suostumuslomakkeen (Liite 2). Suoritimme haastattelun puolistrukturoituna haastatteluina, joka mahdollistaa ennalta muotoiltujen kysymysten käytön, mutta myös niiden ulkopuoliset kysymykset

(Hirsijärvi & Hurme, 2001, s. 47). Koimme tämän tärkeäksi kokonaiskuvan saamiseksi, sillä pystyimme kysymään tarkentavia kysymyksiä, jotka nousivat haastateltavan kertomasta. Käytimme haastattelun tukena kysymysrunkoa (Liite 3). Jaoimme kysymykset kolmeen eri teemaan: ennen viikkokokousta, viikkokokouksen aikana ja viikkokokouksen jälkeen. Teemojen kautta tarkoituksena oli tuoda näkyväksi asiakkaan kokemuksia systeemisen työskentelyn eri vaiheista ja mahdollisesti tuoda esiin vaiheiden myötä näkyvä muutos avohuollon työskentelyssä. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin analyysin tekemisen helpottamiseksi. Nauhoittaminen ja litterointi mahdollistivat haastatteluihin palaamisen, jonka avulla tutkija voi tarkistaa tulkintojaan ja löytää uusia merkityksiä, joita ei haastattelun aikana havainnut (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 14–16).

3.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksemme analyttinen kehys on aineistolähtöinen. Hyödynnämme aineiston analyysissa laadullista sisällönanalyysia ja käymme tutkimuksen tulokset läpi haastattelun teemarungon kautta. Valitsimme teemat ovat perusteltuja, sillä niiden avulla voimme tarkastella systeemisen työotteen toteutumista prosessina. Tiedostamme kuitenkin, että systeemisen työskentelytavan tarkastelu yllä kuvatulla tavalla ei ole asiakaslähtöisin tapa tarkastella systeemisyyttä. Päädyimme tähän ratkaisuun sen vuoksi, että systeeminen lastensuojelu näyttäytyy toimintatavan käynnistyttyä varsin tekniseltä. Systeemisen työskentelyn ydinelementit näyttävät omilta erillisiltä elementeilä eikä työskentelyssä ole vielä saavutettu luovuutta ja suhdeperusteisuutta.

Tutkimuksessa tekemämme haastattelu oli kestoltaan kolmekymmentä minuuttia ja siitä syntyi kymmenen sivua litteroitua tekstiä, jota käytämme analyysimme dokumenttina. Litteroimme haastattelun sanasta sanaan, emmekä merkinneet taukoja tai muita epäolennaisia asioita tutkimuskysymyksemme kannalta, sillä kiinnostuksemme kohdistui haastattelun sisältöön. Litteroitu aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Litteroidusta aineistosta koodasimme neljällä värikoodilla kohdat, joissa haastateltava puhui tapahtumista liittyen aikaan ennen viikkokokousta, viikkokokouksen aikana ja viikkokokouksen jälkeen. Neljänteen väriin koodasimme kohdat, joissa haastateltava kertoi kehitysideoista

viikkokokoukseen liittyen. Litteroidusta tekstistä muodostimme tutkimuksen tulokset nostamalla esiin systeemisen lastensuojelun työtteen vaatimia ydinelementtejä. Lisäksi kuljetamme asiakkaan kertomaa tarinaa ja kokemuksia läpi tulosten.

3.4 Tutkimusetiikka

Julkinen valta määrittelee lainsäädännön kautta, mitä lastensuojelussa saa, voi ja täytyy tehdä (Lastensuojelulaki, 2007). Lastensuojelun toiminta näyttäytyy eri tavoin mikäli tarkastelemme sitä institutionaalisesta, ammatillisesta tai asiakasnäkökulmasta (Pösö, 2017, s. 9–11). Tutkimuksessa tarkastelemme lastensuojelun systeemistä työskentelyä nimenomaan asiakkaan näkökulmasta. Tiedostamme, että lastensuojelu, perhe ja yksityiselämä tutkimuskohteena ovat monelle arkaluontoinen asia. Perheeseen liittyvät aiheet voivat olla sensitiivisiä ja tunkeutua ihmisen yksityiselle alueelle. Henkilökohtaiset, arkaluontoiset ja jopa hävettävät asiat voivat olla haastavia kertoa ja jakaa ulkopuolisille. Haastattelut, joissa käsitellään perhesuhteita voidaan kokea stressaaviksi ja emotionaalisesti kuluttaviksi. (Hämäläinen, Pirskanen & Rautio, 2014.)

Olimme varautuneet siihen, että tutkimuksen haastattelu voi nostaa haastateltavassa esiin erilaisia tunteita ja reaktioita. Huomioimme tämän ja pystyimme tarvittaessa ohjaamaan haastateltavan hänen omalle sosiaalityöntekijälleen tai perheterapeutille. Lisäksi kerroimme haastateltavalle, että haastattelussa ei ole tarkoituksenmukaista tuoda esiin yksityiskohtaisesti perhetilanteeseen liittyviä seikkoja, jolla pyrimme välttämään sensitiivisten aiheiden nousemisen turhaan agendalle. On tärkeää, että haastateltava kokee, että hän on tullut aidosti kuulluiksi (Laitinen & Uusitalo, 2007).

Tutkimuksemme kohdistui lastensuojelun avohuollon asiakkaaseen, joka on edellyttänyt tutkimukselta vahvaa eettisyyteen perustuvaa tutkimusotetta. Tutkimuksen teossa olemme noudattaneet tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita (Kohonen, Kuula-Luumi & Spoo, 2019). Lisäksi olemme noudattaneet yliopistolain (2009) mukaisia eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksessa mukana olevan asiakkaan ihmisarvoa ja oikeuksia on kunnioitettu ja olemme tiedostaneet, että tutkimustilanne on voinut aiheuttaa tutkittavassa erilaisia reaktioita. Tutkimukseen osallistuminen on

perustunut täysin tutkittavan omaan suostumukseen. Tutkittava on myös saanut halutessaan keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen milloin tahansa. Olemme sitoutuneet antamaan tutkittavalle tietoa tutkimuksesta, sen sisällöstä ja käytännöistä. Olemme kertoneet tutkittavalle roolistamme tutkijoina ja tutkimuksen tavoitteista ja mihin tutkimuksen tietoa on tarkoitus käyttää. Olemme huomioineet tutkimusta raportoitaessa yksityisyydensuojan ja kiinnittäneet huomiota anonymisointiin, jotta tutkimukseen osallistunutta henkilöä ei voi tunnistaa. Tämän olemme tuoneet haastateltavalle selkeästi esiin. Tutkimuksen haastattelussa syntyneet äänitteet ja litteroinnit olemme säilyttäneet suojatussa paikassa ja olemme hävittäneet ne vuoden 2022 helmikuun loppuun mennessä. Olemme tutustuneet Helsingin kaupungin ohjeistukseen liittyen tutkimusluvan hakemiseen.

Tutkimukseen liittyvänä eettisenä kysymyksenä pohdimme myös tämän tutkimuksen kautta saavutettuja hyötyjä ja haittoja ja keneen ne mahdollisesti kohdistuvat. Tämä tutkimus on tehty Helsingin avohuollon toimeksiantona siellä nousseen tutkimuksellisen tarpeen vuoksi. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda kyseiselle avohuollon yksikölle uutta ja ajankohtaista tietoa, jota on mahdollista hyödyntää työssä. Käytäntötutkimuksessa haastatellulle asiakkaalle prosessin on tarkoitus tuoda uutta näkökulmaa ja ymmärrystä tilanteesta sekä lisätä hänen hyvinvointiaan ja osallisuuttaan (Satka ym., 2016, s. 22). Lisäksi on tärkeää mahdollistaa äänen kuuluminen myös sensitiivisistä aiheista suoraan ihmisiltä, joilla siitä on kokemusta (Hämäläinen, Pirskanen & Rautio, 2014).

3.5 Tutkimus käytäntötutkimuksena

Sosiaalityön käytäntötutkimus kumpuaa käytännön tutkimuksen ja sen kehittämisen lähtökohdista. Käytäntötutkimuksen lähtökohtana ovat sekä asiantuntijoiden että asiakkaiden toimintaan pohjautuvat tiedontarpeet. Käytäntötutkimusta ei ole mahdollista yksinkertaistaa vain yhdenlaiseksi tutkimusmalliksi tai lähestymistavaksi, vaan sen olemuksena on tiedonmuodostus ja oppiminen. Tämä tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden ja työntekijöiden kanssa, jotta asiakkaiden arjessa ilmeneviä haasteita ja työyhteisöjen toimintamalleja saadaan ratkaistua. Tavoitteena käytäntötutkimuksessa onkin käytäntörelevantin tiedon tuottaminen ja toive tutkimusperusteisesta sosiaalityöstä. (Satka ym., 2016, s. 9–11.)

Tutkimuksen toimeksiantaja on esittänyt toiveen, että työyhteisössä olisi tarvetta tiedolle siitä, miten lastensuojelun asiakkaat kokevat viikkokokouksen ja millä tavoin heidän näkökulmastaan viikkokokousta voisi kehittää. Systemisen lastensuojelun tutkimus on tärkeää ja ajankohtaista, koska systeminen lastensuojelu on valittu yhtenäiseksi toimintatavaksi Helsingin avohuollossa.

3.6 Tutkimuksen hyödyntäminen ja julkaiseminen

Sosiaalityön käytäntötutkimuksen vaikutukset voidaan nähdä kahtalaisina. Käytäntötutkimus vaikuttaa siinä kyseisessä ympäristössä, jossa tutkimusta tehdään ja voi johtaa muutokseen kyseisen paikan asiakastyössä ja toimintatavoissa. Lisäksi käytäntötutkimuksella tavoitellaan myös tiedon kumuloitumista ja teorisointia, joka mahdollistaisi paremman tiedon yleistettävyyden ja tiedon vaikutusten ulottamisen laajemmalle. (Saurama, 2016, s. 78.) Käytäntötutkimuksen tiedonmuodostuksessa on olennaista, että tutkimuksen osapuolilla tulisi olla mahdollisuus osallistua tiedon tuottamiseen ja tutkimustehtävän määrittelyyn. Tällä tavoitellaan käytäntötutkimuksessa jokaisen toimijan tietäjäsubjektin asemaa. Käytäntötutkimuksella hankitun tiedon palauttaminen toimintaympäristöön, josta tutkimuskysymys kumpuaa, on tavallista. (Satka ym., 2016, s. 10–11.)

Käytäntötutkimuksen tulokset esitellään yksikössä, joka toimii tutkimuksen toimeksiantajana. Tutkimuksesta kirjoitetaan tämä tutkimusraportti ja tehdään posterit. Käytäntötutkimuksen raportti voidaan julkaista sähköisesti Soccan (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus) sivuilla. Tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää myös muissa systemistä lastensuojelua toteuttavissa yksiköissä. Tutkimuksen tavoitteena onkin edistää yhtenäistä ja laadukasta lastensuojelun työskentelyä. Käytäntötutkimus antaa lastensuojelun avohuololle tärkeää tietoa ja palautetta lastensuojelun systemisestä viikkokokouksesta, joka voidaan ottaa huomioon viikkokokousta ja toimintamallia kehitettäessä. Lisäksi systemisen työskentelytavan kouluttajat voivat hyödyntää tutkimusta kouluttaessaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä ja muuta henkilökuntaa.

4 Tulokset

Tässä osiossa esittelemme käytäntötutkimuksemme kautta saadut tulokset. Tutkimuksen tulokset esitämme neljän teeman mukaisesti, jotka pohjautuvat haastattelua varten laatimaamme haastattelurunkoon. Olemme päättäneet lähestyä systeemistä viikkokokousta prosessina, joka tapahtuu ennen viikkokokousta, viikkokokouksen aikana ja viikkokokouksen jälkeen. Lisäksi olemme nostaneet erilliseksi osioksi haastattelusta nousseet ajatukset, jotka sisältävät kehitysideoita.

4.1 Ennen viikkokokousta

Perheellä on ollut lastensuojelun asiakkuus useamman vuoden ajan, minkä aikana perhe on saanut erinäisiä tukitoimia lastensuojelusta. Asiakas kertoi, että ottaa mielellään apua vastaan ja on innokas lähtemään mukaan hänelle ehdotettuun toimintaan. Asiakas on osallistunut viikkokokoukseen yhden kerran lastensuojelun omatyöntekijän ehdotuksen myötä syksyllä 2020. Rynäsen ja Heinolan (2021, s. 85) mukaan viikkokokoukseen osallistumiselle ei ole ehtoja, vaan osallistua voi niin vanhat kuin uudetkin asiakkaat. Viikkokokous on aina myös vapaaehtoinen (mts. 84).

“En oikeestaan tiennyt, että mistä puhutaan, joten mä oon avoin kaikelle niin mä olin heti mukana.”

Ennen kokousta asiakas ja hänen omatyöntekijänsä kävivät läpi viikkokokouksen pääkohtia sekä piirsivät sukupuun. Asiakas kertoi tietävänsä, että viikkokokouksessa käytäisiin läpi hänen perheensä asioita, jonka lisäksi *“he [työntekijät] sieltä kyselee ja kertoo mielipiteitään.”* Asiakas myös kertoi, että tiesi kokoukseen tulevan *“monta ihmistä”*. Asiakkaan mukaan viikkokokouksen tarkoitus jäi hänelle kuitenkin hämäräksi.

“Öö, no ei kyl kovin selkeetä, muuta ku et mult kysyttiin tai meilt kysyttiin et haluutteko osallistuu. - - Ehkä siin oli niinku se, että et mejän työntekijä näki sillä hetkellä, että siit voi olla meille jotain hyötyä. - -”

Eräässä tutkimuksessa asiakkaat pitivät tärkeänä juuri sitä, että sosiaalityöntekijä valmistelee asiakasta riittävästi viikkokokousta varten, koska kyseessä on ennestään tuntematon tilanne. Tärkeänä pidettiin, että sosiaalityöntekijä kertoo mistä viikkokokouksessa on kyse, keitä sinne osallistuu ja mitä asioita siellä käsitellään. (Ryynänen & Heinola, 2021, s. 84.)

4.2 Viikkokokouksen aikana

Viikkokokoukseen osallistui asiakkaan ja hänen puolisonsa lisäksi perheen omatyöntekijä, perheterapeutti, konsultoiva sosiaalityöntekijä ja muutama muu sosiaalityöntekijä. Perheen omatyöntekijää lukuun ottamatta muut osallistujat olivat perheelle tuntemattomia. Kysyttäessä perheterapeutin roolista viikkokokouksessa, asiakkaalla ei ollut siitä muistikuvaa, jonka vuoksi hän tarkasti sen viikkokokouksesta saamastaan muistiosta. Systemisessä viikkokokouksessa perheterapeutin roolin tulisi olla keskeinen, sillä perheterapeutti varmistaa systeemisen otteen säilymisen työskentelyssä (Aaltio & Isokuorti, 2019a, s. 26).

“Nyt kun mä täst luen et siel on tosiaan ollu perheterapeutti niin täytyy sanoa, et kun ne piti ne esittelyt siinä alussa niin ne piti ne niin nopeesti, et mä en muistanu enää yhtään et kuka on kukakin. Ja mul ei siis jääny niinku mitään mieleen.”

Asiakas kertoi yllättyneensä, kuinka paljon kokouksessa oli osallistujia. Viikkokokous alkoi esittelykierroksella, jonka jälkeen perheen odotettiin aloittavan kokous. Aaltion ja Isokuortin (2019a, s. 93) mukaan systemisessä työotteessa työntekijöillä on omat vastualueensa. Konsultoivan sosiaalityöntekijän tehtävänä on johtaa keskustelua (mts. 93).

“- se et kun me mentiin siihen tilanteeseen, niin meijät vaan istutettiin niihin penkeille tänne ja muut istu tuolla ja sit se mejän työntekijä seiso tossa ja sit ku se oli iso huone ja me ei tiedetty yhtään ja kaikki vaan odotti, että me alotetaan.”

Viikkokokous eteni perheen esittelyn kautta keskusteluun, jossa lastensuojelun työntekijät esittivät oman näkökulmansa perheen tilanteesta. Keskustelu jatkui viikkokokoukseen osallistuneiden välillä. Kokouksen aikana hyödynnettiin sukupuuta,

jonka avulla käytiin läpi perheen tukiverkostoa. Asiakas koki tärkeäksi työntekijöiden kannustavan asenteen perheen asioihin. Viikkokokouksen yhtenä tarkoituksena on nostaa esiin perheen vahvuuksia sekä tuoda esiin perheen rohkeutta osallistua viikkokokoukseen (Ryynänen & Heinola, 2021, s. 80–81). Asiakas kuitenkin koki, etteivät kaikki työntekijät yhtyneet tähän.

“Oli tosi kiva kuulla muitten mielipiteitä niinku meistä, kun he kerto niinku niitä juttuja just siitä mitä tännekin on kirjattu et tosi ihanasti he kyl sano ja tsemppas ja kaikkee et oli kyl niinku tosi kiva, kiva kuulla niitä ja tärke kuulla - -”

“Siin oli ehkä no itelle ainaki muutama ihminen siit jäi vähän sellaseks... Miten mä sanoisin nätisti, ehkä vähän niinku ikävii tai vähän silleen töksäytti ja - - Ei ehkä kuunnellu silleen.”

Asiakas koki, että viikkokokouksessa ei ollut tarpeeksi aikaa käydä läpi perheen asioita. Asiakas toi esiin, että jo oman ja perheen historian läpikäyminen vei paljon aikaa, eikä perheen tämänhetkisille kuulumisille jäänyt kuin vain vähän aikaa. Aaltion ja Isokuortin (2019b, s. 12) mukaan suhdeperusteinen työ sekä luottamussuhteen luominen asiakkaan ja sosiaalityöntekijä välille vaatii sosiaalityöntekijältä aikaa ja kiireettömyyttä tutustua asiakkaaseen. Suhdeperusteisuus on systeemisen mallin keskiössä (mts. 12).

“Joku piti siit tosi tarkkaa kellonaikaa, hyvä ettei ollu jonku ajastimen kanssa. Mut...varmaan tunnin. Et mä muistan et se piti lopettaa silleen, et nyt tulee kiire, nyt pitää lopettaa.”

“ - - mut joo olishan se ollu kiva et siin ois ollu vaik varttikin lisää aikaa et siin ois voinu rauhassa puhua ne asiat - - Niin tota et ois saanu rauhassa kertoa ja ei ois tarttenu taistella aikaa vastaan. Et kerkiinks mä nyt sanoo kaikki ja mitä mä oon ylipäättään sanonu ja toistanko mä nyt itteeni.”

Kysyttäessä viikkokokouksessa heränneistä ajatuksista ja ideoista, asiakkaan mukaan viikkokokouksen hyöty perheelle jäi epämääräiseksi. Tulokset ovat samansuuntaiset Aaltion ja Isokuortin (2019a, s. 123) tutkimuksessa, jossa asiakkaat

olisivat kaivanneet konkreettisempaa apua viikkokokouksesta. Poiketen systeemisen viikkokokouksen rakenteesta (kts. Ryytänen ja Heinola, 2021, s. 80–81) myöskään jatkosuunnitelmaa työskentelyn tavoitteista ei tehty kokouksen päätteeksi.

“ Et mä en ite nähny sitä niinku sellasena ainakaan niinku mejän perhettä auttavana. - - Ehkä se, mitä ne ihmiset heitti sieltä et tämmönen ja tämmönen [tukitoimi], niistäkin moni oli jo ennestää niin tuttuja juttuja meille - - nii siin ei oikeen ollu sellasta niinku silleen uutta, ei ilmenny mitään.”

“ - - olikin jotenki huvittavaa, et kaikki kirjattiin tavallaan hienosti paperille - - sit kaikki sano vaan et “heippa, oli kiva nähä”. Eli tavallaan niinku se [viikkokokous] oli vähän niinku ihan siis tyhjänpäivänen.”

4.3 Viikkokokouksen jälkeen

Viikkokokouksen jälkeen systeemisen lastensuojelun työskentelyn tulisi jatkaa suunnitelmallisesti viikkokokouksessa sovitun mukaisesti (Aaltio & Isokuorti, 2019b, s. 16). Asiakas kertoi saaneensa viikkokokouksesta tehdyn muistion pyydettyä, mutta muutoin viikkokokouksen jälkeinen työskentely näyttäytyi ohuena.

Viikkokokousta ja sen herättämiä ajatuksia ei juurikaan käsitelty yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakas toikin esiin, että mitään jatkotyöskentelyä ei ollut eikä viikkokokous myöhemmin johtanut mihinkään. Asiakas luki ääneen muistiostaan, että hän oli toivonut perheneuvolan käynnistymistä viikkokokouksessa, mutta näin ei kuitenkaan käynyt.

“ - - Must tuntuu et kyl siit [viikkokokouksesta] on varmaan käyty kyl [keskustelua], mut hyvin vähän. En mä ainakaan muista. Ei meil ainakaan mitään erillistä, et me oltas sitä varten tänne tultu puhumaan, et me oltas mitään loppuarviointii tehty.”

Systeemisen työskentelyn tulisi perustua asiakassuhteen luomiseen, joten oletimme, että systeeminen työskentely ja viikkokokous näkyisivät myös asiakkaalle muuttuneena suhteena omaan sosiaalityöntekijään. Asiakas koki, ettei systeeminen viikkokokous muuttanut hänen suhdettaan sosiaalityöntekijään millään tavalla. Pohdimme viikkokokouksen hyötynäkökulmaa ja kenen vuoksi viikkokokous

järjestetään. Systemiselle viikkokokoukselle on mahdollista antaa myös työnohjauksellinen painotus tai se voidaan nähdä verkostotyön rakenteena (Aaltio & Isokuorti, 2019b, s. 17). Asiakas kertoi kokeneensa, että hänen mukanaolo viikkokokouksessa auttoi lastensuojelun työntekijöitä, mutta ei häntä itseään.

“- - Enemmänkin sellanen olo, et ehkä mä autoin jopa niinku muita sillä kertomalla sen mejän tarinan ja sen ku meil on kuitenkin aika paljon kaikkee ollu niin tota.”

“- - Ehkä mä jäin vähän vaan niinku miettimään sitä et, mitenköhän hän niinku koki, et minkäköhän takia hän koki et siitä [viikkokokouksesta] olisi ollut meille apua.”

Aikaisemmat tutkimukset asiakkaan kokemuksista systemisestä viikkokokouksesta osoittavat, että monet ovat jääneet jälkeensä pohtimaan viikkokokouksen tuomaa hyötyä ja sen yhteyttä muuhun työskentelyyn. Viikkokokouksesta kaivataan konkreettista apua, mutta myös suoraa vaikutusta jatkotyöskentelyyn. Lisäksi aikaisemmat tutkimukset ovat antaneet viitteitä, että systemisen työskentelyn aikana tiiviimpi tapaamistiheys on vienyt asioita helpommin eteenpäin ja lisännyt asiakkaiden luottamusta sosiaalityöntekijöihin. (Aaltio & Isokuorti, 2019a, s. 123,125.)

“- - niinku konkreettista apuu mist ois voinu oikeesti jäädä jotain käteen. Et nyt se jäi vähän silleen et ihmiset sano vaan mielipiteet ja sääli kauheesti et, kauheen säällittävi te ootte. Mut mä en ehkä niinku tavallaan sitä lähteny ite hakemaan.”

Konkreettisella avulla asiakas tarkoitti erilaisia paikkoja ja sivustoja, joihin hän ei muuten osaisi hakeutua sekä uusia ideoita ja esimerkkejä samanlaisista tapauksista ja keinoista, joilla apu on löytynyt. Konkreettinen apu ja viikkokokouksen kytkeytyminen tiiviiksi osaksi muuta lastensuojelun systemistä työskentelyä voisivat vaikuttaa asiakkaiden kokemuksiin viikkokokouksesta.

4.4 Kehitysideat viikkokokoukseen

Haastattelun aikana kysimme asiakkaalta, osallistuisiko hän uudelleen viikkokokoukseen, jos häntä siihen pyydetäisiin. Asiakas totesi suoraan: *“En. En*

ainakaan niinku noilla jossei se oo muuttunu mikskään.” Asiakas kuitenkin pohti, että uskoo, että joku toinen on saattanut hyötyä viikkokokouksesta ja viikkokokous on hyvä tapa käsitellä asioita eikä näin ollen ajatellut, että viikkokokouksia olisi syytä lopettaa. Haastattelun aikana haastateltava nosti esiin ideoita, jotka hänen mukaansa kehittäisivät viikkokokousta paremmaksi.

Asiakas olisi ottanut viikkokokoukseen lapset mukaan, jos häneltä olisi asiasta kysytty. Erityisesti asiakas mainitsee *“isommat lapset [kouluiikäiset]”*, jotka osaavat jo itsenäisesti kertoa asioista. Asiakas kuitenkin lisäsi, että epäili oman lapsen saamaa hyötyä, jos lapsi olisi ollut viikkokokouksessa mukana.

“- - Hän on siis tosi ujo ja sellanen et ei hän ois varmaan käytännössä hyötynykään siitä mitään, koska ei hän ois puhunu mitään.”

Lasten mukaan ottaminen viikkokokoukseen on harkittava asiakaskohtaisesti. Tällöin on huomioitava lapsen kanssa valmistautuminen viikkokokoukseen. Huone täynnä vieraita ihmisiä voi olla jännittävä ja ahdistava kokemus. Lisäksi haastattelussa nousi esiin visuaalisten elementtien käyttäminen viikkokokouksen aikana.

“- - Mä jäin mieltii sitä ku sä kysyit sitä visuaalista asiaa, et ehkä siin vois olla jotain semmostakin hyödyntää, kun kaikki ei ole samanlaisia kuin minä, et mä vaan puhun ja puhun - -”.

Asiakas viittaa siihen, että osa ihmisistä voi kokea visuaalisuuden selkeyttävänä ja informatiivisena elementtinä. Systemisessä työskentelyssä on mahdollista hyödyntää erilaisia visuaalisia elementtejä, kuten sukupuuta, jolla voidaan kuvata asiakkaan verkostoja, suhteita ja elämäntilannetta (Aaltio & Isokuorti, 2019a, s. 124).

Asiakas suhtautui myös positiivisesti ajatukseen, että viikkokokouksessa olisi mukana muita viranomaisia ja asianosaisia. Haastateltava mainitsee esimerkiksi siskonsa ja entisen puolisonsa, joiden osallistuminen viikkokokoukseen olisi ollut tärkeää. Mahdollisia muita osallistujia olisi haastateltavan mukaan voinut olla lapsen koulusta siellä ilmenneiden haasteiden vuoksi.

Viikkokokouksen rakenteen ja systemisen työskentelyn selkeyttäminen lastensuojelun asiakkaille vaikuttaisi olevan oleellista. Haastateltava koki, että viikkokokouksessa ihmiset puhuivat toistensa päälle ja asiakasta ei kuunneltu tarpeeksi.

“- Niin siinä oli sitten vähän itekki silleen, että no mitä täs sit pitäis [tehdä]. Ku sit ne oli vaan sillee et kertokaa, niinku kertokaa mitä? Et ehkä se jäi vähän silleen, et ois voinu selkeentää sitä.”

Viikkokokouksen alkaessa asiakas ei tiennyt mitä häneltä odotettiin ja mitä hänen olisi pitänyt kertoa. Asiakkaan uusioperheeseen kuuluu useita lapsia eikä asiakkaalla ollut tietoa käsitelläkö kokouksessa kaikkien lasten asioita. Onkin oleellista, että asiakas valmistellaan hyvin systemiseen viikkokokoukseen ja sitä käydään hänen kanssaan läpi. Viikkokokouksen tarkkarajainen rakenne ja puheenvuorot voivat aiheuttaa hämmennystä asiakkaassa.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Käytäntötutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää asiakkaan kokemuksia systemisestä viikkokokouksesta, jota toteutetaan osana systemistä lastensuojelun toimintamallia. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa suoraan viikkokokoukseen osallistuneelta asiakkaalta siitä, miten hän koki viikkokokouksen sekä viikkokokousta edeltävän ja sen jälkeisen työskentelyn. Suunnittelimme, että haastatteleminen maksimissaan viittä asiakasta, mutta peruuntuneiden haastatteluiden vuoksi olemme tehneet käytäntötutkimuksen tapaustutkimuksena. Häikiö ja Niemenmaa (2007, s. 42) toteavat, että tapaustutkimuksen erityisyytenä on pyrkimys saavuttaa kokonaisvaltainen ymmärrys monimutkaisesta ilmiöstä, johon voidaan liittää erilaisia näkökulmia ja yhteiskunnallisia prosesseja.

Tapaustutkimuksella voidaan antaa ääni yhteiskunnan marginaalissa oleville ja näkymättömille ryhmille (mts. 46). Odotimme, että pääsemme kuulemaan asiakkaan rehellisen mielipiteen viikkokokouksesta, koska olemme työyhteisön ulkopuolisia. Oletimme, että mielipiteen ja kritiikin esittäminen meille olisi helpompaa kuin omalle sosiaalityöntekijälle.

Tutkimustulosten mukaan asiakasta olisi pitänyt valmistella paremmin viikkokokousta varten, sillä asiakkaalle jäi valmistautumisesta huolimatta epäselväksi, mitä viikkokokouksella tavoiteltiin. Lisäksi viikkokokouksessa asiakkaalle tuli yllätyksenä osallistujien määrä sekä kokouksen kulku, joka vaati asiakkaalta oma-aloitteisuutta perheen tilanteen kertomisessa muiden osallistujien odottaessa. Tuloksista ilmeni, että asiakas toivoi viikkokokoukseen enemmän aikaa, sillä asiakas koki yhden tunnin olevan riittämätön, jonka vuoksi asioiden kertomisessa tuli kiire. Asiakkaalla oli toiveita myös kannustavaan ja kuuntelemaan vuorovaikutukseen, mitä asiakas ei kokenut täysin saavansa. Viikkokokouksessa keskustellut ja ehdotetut tukitoimet olivat asiakkaalle tuttuja ja kokeiltuja, jonka vuoksi asiakas ei kokenut saavansa konkreettista apua viikkokokouksesta.

Tutkimustuloksista ilmeni myös, että viikkokokouksen jälkeinen työskentely ei jatkunut luontevasti viikkokokouksen jälkeen. Viikkokokousta ei juurikaan käsitelty asiakkaan kanssa eikä se johtanut toimenpiteisiin. Viikkokokouksessa ei sovittu suunnitelmaa jatkotyöskentelylle, eikä asiakkaan toivoma perheneuvolan asiakkuus käynnistynyt. Mielenkiintoista oli, että asiakas kertoi kokeneensa, että hän pikemminkin auttoi viikkokokouksessa mukana olleita työntekijöitä kertomalla tarinansa. On kuitenkin oleellista, että systeeminen toimintamalli antaa asiakkaille heidän tarvitsemaansa apua ja tukea (Aaltio & Isokuortti, 2019a, s. 117).

Tutkimuksessa nousi asiakkaan toimesta esiin asioita ja ideoita, joilla viikkokokousta olisi mahdollista kehittää tulevaisuudessa. Systeemisen toimintamallin kansallinen kehittäminen ja lastensuojelun toimintakulttuurin muutos ovat laajamittaisia prosesseja. Muutoksen tarvetta ovat lisänneet kustannusten kasvu, työntekijöiden vaihtuvuus, asiakasmäärien kasvu sekä palvelujärjestelmän ja yhteistyön toimimattomuus. (Aaltio & Isokuortti, 2019b, s. 2.) Systeemisen työskentelyn ja viikkokokouksen kehittäminen vaikuttavat toivottavasti myös asiakkaiden kokemuksiin lastensuojelusta ja tyytyväisyyteen saamistaan palveluista. Tutkimus osoitti, että asiakkaalla ei ollut käsitystä viikkokokouksen hyödyistä ja tavoitteista juuri heidän perheelleen. Tutkimuksen perusteella vaikutti, että systeeminen viikkokokous palvelee enemmän lastensuojelun työntekijöitä. Viikkokokouksen rakenne ei ollut myöskään asiakkaalle selvä. Jatkossa onkin oleellista, että työntekijä selittää

asiakkaalle miksi asiakas tuodaan viikkokokoukseen sekä miten viikkokokous etenee. Vaikka asiakkaalle tuli yllätyksenä viikkokokouksen ihmismäärä, asiakas toi silti esiin, että olisi kaivannut perheen lähipiiriä osalliseksi viikkokokoukseen. Viikkokokousta on myös mahdollista hyödyntää verkostoyhteistyön kehittämisessä.

Esittelemämme tulokset pohjaavat yhden henkilön haastatteluun, jonka vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta niistä voidaan oppia. Kokonaisuudessaan käytäntötutkimuksemme tulokset noudattelevat samaa linjaa systeemisen työotteen pilotointia tutkineiden tutkimusten kanssa. Aaltion ja Isokuortin (2019a, s. 121) mukaan systeeminen työote ja viikkokokouksen hyödyt näyttäytyvät asiakkaalle vielä vähäisesti. Pettymyksen tunteet liittyvät odotuksiin työskentelyn laadun ja vuorovaikutuksen parantumisesta sekä konkreettisen avun puuttumisesta. Aikaisemmissa tutkimuksessa asiakkaat ovat tuoneet myönteisiksi huomioiksi erilaisten näkökulmien löytämisen, oivallusten herättelyn, osallistumisen oman asiansa suunnitteluun, voimavarojen esiin nostamisen, paneutumisen perheen asioihin ja kokemuksen kuulluksi tulemisesta. (Mts. 121–123.) Tutkimuksessamme ei noussut yhtä lailla positiivisia kokemuksia viikkokokouksesta. On huolestuttavaa, että tutkimuksessamme ilmeni, että asiakas koki, ettei hän tullut kuulluksi.

Aaltion ja Isokuortin (2019b, s. 11) mukaan systeemisen toimintamallin kolme ydinelementtiä eivät ole sovellettavissa, joten jatkossa on tärkeää pohtia, miten lastensuojelun yksiköissä toteutetaan systeemistä työtettä, jotta malli saadaan toimivaksi. Systeeminen lastensuojelun toimintamalli edellyttää työntekijöiden oikeanlaista koulutusta ja toimintakulttuuria, joka motivoi työntekijöitä työskentelemään toimintamallin mukaisesti. Systeemisen toimintakulttuurin ylläpitäminen edellyttää myös tietynlaista johtamista ja riittäviä resursseja. Lisäksi perheterapeuttiset välineet ovat keskeisessä roolissa systeemisessä toimintamallissa. (Mts. 9.) Pohdimme myös, että systeemisen työskentelyn koulutuksessa olisi tärkeää paneutua systeemiseen asiakastyöhön ja aloittaa systeemisen työskentelyn harjoittelu nimenomaisesti asiakastyöstä eikä viikkokokouksesta. Tämä voisi selkeyttää systeemistä työskentelyä sekä asiakkaille että työntekijöille ja voisi mahdollisesti poistaa tämänhetkisen systeemisen työskentelyn ”nurinkuruuden”. Tällä tarkoitamme sitä, että systeeminen työskentely voitaisiin aloittaa pohtimalla, millä tavoin systeeminen työskentely esitellään

asiakkaille ja minkälaisia menetelmiä ja työtapoja sosiaalityöntekijät käyttävät asiakastyössä. Tämän jälkeen systeeminen viikkokokous olisi mahdollisesti helpommin yhdistettävissä systeemiseen työskentelyyn eikä jäisi irralliseksi osaksi.

Käytäntötutkimuksemme rajoitteet näkyvät erityisesti tutkimuksen muuttumisena tapaustutkimukseksi kesken tutkimusprosessin, jonka vuoksi tutkimuksemme tulokset eivät ole yleistettävissä. Koronapandemian vaikutukset ovat näkyneet myös lastensuojelun työskentelyssä ja kasvokkaisia kohtaamisia on karsittu. Tämä on voinut olla osaltaan vaikuttamassa työskentelyyn asiakkaan kanssa ennen systeemistä viikkokokousta. Asiakas kertoi osallistuneensa systeemiseen viikkokokoukseen syksyllä 2020 ja on mahdollista, ettei asiakas enää puolentoista vuoden jälkeen pystynyt tarkasti muistamaan tapahtumia tuolta ajalta. Asiakas toi kuitenkin mukanaan muistion viikkokokouksesta, mistä hän palautti mieleen asioita haastatteluna aikana.

Pohdimme systeemisen toimintamallin pilotoinnin mahdollista alkukankeutta, sillä systeemisen työskentelyn harjoitteluvaiheessa työskentely voi olla teknistä ja systeeminen viikkokokous voi näyttäytyä muusta työskentelystä irrallisena elementtinä. Emme myöskään tiedä olivatko kaikki systeemiseen viikkokokoukseen osallistuneet lastensuojelun työntekijät koulutettuja systeemiseen työskentelyyn. Tutkimuksemme rajoitteet olemme tuoneet edellä esiin. Haluamme lisäksi todeta, että tämän tutkimuksen tulokset ovat meidän tulkintojamme ja analyysia asiakkaan haastattelusta, jonka perusteella olemme muodostaneet tulokset.

Lähteet

Aaltio, E., & Isokuorti, N. (2019a). *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin pilotointi. Valtakunnallinen arviointi* (Raportti 3/2019). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Aaltio, E., & Isokuorti, N. (2019b). *Systeemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit: Kuvaus asiakastason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismeista* (Työpaperi 33/2019). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.

Civil, T. (2018). Lapsen ja perheen kohtaaminen lastensuojelun avohuollossa - Tarkastelua systeemisestä näkökulmasta. Teoksessa P. Petrelius & P. Eriksson (toim.), *Uudistuva lastensuojelu - kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa* (s. 96-109), (Työpaperi 32/2018). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Hirsijärvi, S., & Hurme, H. (2001). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Häikiö, L., & Niemenmaa, V. (2007). Valinnan paikat. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.), *Tapaustutkimuksen taito* (s. 41-56). Helsinki: Gaudeamus.

Hämäläinen, K., Pirskanen, H., & Rautio, S. (2014). Sensitiiviset perheaiheet haastattelututkimuksessa – Eettiset haasteet, perhesalaisuudet ja intervention mahdollisuus. *Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 22(1).

Kohonen, I., Kuula-Luumi, A., & Spoo, S. K. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*.

Lahtinen, P., Männistö, L., & Raivio, M. (2017). *Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehdoja* (Työpaperi 7/2017). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Laine, M., Bamberg, J., & Jokinen, P. (2007). Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.), *Tapaustutkimuksen taito* (s. 9-38). Helsinki: Gaudeamus.

Laitinen, M., & Uusitalo, T. (2007). Sensitiivisen haastattelututkimuksen eettiset haasteet. *Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 15(4).

Lastensuojelulaki, Suomen säädöskokoelma § 417 (2007).

Nyysönen, L., & Partanen, M. (2021). "Se oli aluksi outoa, mutta siihen tottui ja ongelmat rupesivat pikkuhiljaa aukenemaan...". Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia systeemisestä työskentelystä Kuopiossa. Teoksessa P. Petrelius, L. Yliruka & N. Miettunen (toim.), *Systeemisiä kokeiluja - kohti jatkuvaa yhdessä oppimista* (s. 110-119), (Työpaperi 7/2021). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Pösö, T. (2017). Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa R. Enroos, T. Heino & T. Pösö (toim.), *Huostaanotto - lastensuojelun vaativin tehtävä* (s. 7-30). Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, J., & Tiittula, L. (2005). Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 9-21). Tampere: Vastapaino.

Ryynänen, J., & Heinola, V. (2021). Kokemuksia systeemisen otteen kehittamisestä ja asiakkaan osallistumisesta tiimeihin Espoon lastensuojelussa. Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia systeemisestä työskentelystä Kuopiossa. Teoksessa P. Petrelius, L. Yliruka & N. Miettunen (toim.), *Systeemisiä kokeiluja - kohti jatkuvaa yhdessä oppimista* (s. 77-87). (Työpaperi 7/2021). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L., & Muurinen, H. (2016). Johdanto - Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka & H. Muurinen (toim.), *Käytäntötutkimuksen taito* (s. 8-30). Helsinki: Unigrafia.

Saurama, E. (2016). Sosiaalityön käytäntötutkimus ja pragmatismi. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka & H. Muurinen (toim.), *Käytäntötutkimuksen taito* (s. 78-98). Helsinki: Unigrafia.

Yliopistolaki, Suomen säädöskokoelma § 558 (2009).

Liitteet

Liite 1 Informointikirje asiakkaalle

Hyvä vastaanottaja,

Olemme sosiaalityön opiskelijoita Helsingin yliopistosta. Suoritamme käytäntötutkimuskurssia, jossa teemme tutkimuksen Helsingin lastensuojelun avohuoltoon. Olet aiemmin osallistunut kokoukseen (systeminen viikkokokous), jossa olette sosiaalityöntekijöiden ja muiden asiantuntijoiden kanssa pohtineet tilannettasi yhdessä. Olisimme kiinnostuneita kuulemaan kokemuksiasi kyseisestä kokouksesta. Tavoitteenamme on kerätä asiakkaiden kokemuksia ja tuoda asiakkaan ääntä työntekijöiden tietoon, sillä systemiset viikkokokoukset ovat vielä uusi työtapo yksikössä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Sinulla on oikeus kieltäytyä ja vetäytyä tutkimuksesta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman, että sillä on haitallisia vaikutuksia asiakkuuteesi tai palvelujen saantiisi. Tutkimus suoritetaan noin yhden tunnin kestäväenä haastatteluna marras-joulukuun aikana. Haastattelut nauhoitetaan aineiston analyysin helpottamiseksi. Nauhoitukset säilytetään huolellisesti ja ilman, että muilla kuin meillä tutkijoilla on niihin pääsy. Lopuksi nauhoitukset tuhotaan. Haastatteluista saadut tiedot anonymisoidaan, jotta niitä ei voi yhdistää haastateltaviin. Tutkimuksen tulokset raportoidaan yksikön lastensuojelun avohuollolle, esitellään Helsingin yliopiston opiskelijoille ja julkaistaan mahdollisesti Soccan (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus) sivuilla.

Ennen tutkimukseen osallistumista allekirjoitamme suostumusasiakirjan, josta jää kopio myös sinulle.

Lisätietoja tutkimukseen osallistumisesta voit kysyä sosiaalityöntekijältäsi tai psykoterapeutti XXXX XXXX.

Ystävällisin terveisin,

Marianne Rapp-Juvonen ja Jonna Nyfors

Liite 2 Suostumusasiakirja

Haluan osallistua ja annan suostumukseni tutkimukseen, jonka tavoitteena on tutkia systeemistä viikkokokousta asiakkaan näkökulmasta. Tutkimuksessa kerätään kokemuksiasi kyseisestä kokouksesta ja tuodaan ääntäsi työntekijöiden tietoon. Kerätty tieto on tärkeää, sillä systeemiset viikkokokoukset ovat vielä uusi työtapayksikössä. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Sinulla on oikeus kieltäytyä ja vetäytyä tutkimuksesta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman, että sillä on haitallisia vaikutuksia asiakkuuteesi tai palvelujesi saantiin.

Olet saanut tiedon tutkimuksesta lastensuojelun avohuollon yksikön kautta, joka on lähettänyt tutkijoiden laatiman informointikirjeen sinulle, koska kuulut tutkimuksen kohderyhmään. Tutkimus suoritetaan haastatteluna. Haastattelut nauhoitetaan aineiston analyysin helpottamiseksi. Nauhoitukset säilytetään huolellisesti ja ilman, että muilla kuin tutkijoilla on niihin pääsy. Nauhoituksia käsitellään ja säilytetään 28.2.2022 asti, jonka jälkeen nauhoitukset tuhotaan. Haastattelussa ei ole tarvetta kerätä henkilötietoja, mutta asiakkaan nimi tulee kuitenkin näkyväksi tämän dokumentin allekirjoituksessa. Haastatteluista saadut tiedot anonymisoidaan, jotta niitä ei voi yhdistää haastateltaviin. Tutkimuksen tulokset raportoidaan lastensuojelun avohuollon yksikölle, esitellään Helsingin yliopiston opiskelijoille sekä julkaistaan mahdollisesti Soccan (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus) sivuilla. Sinun on mahdollista myös pyytää tutkimusraportti työyhteisöltä (XXXX XXXX).

Päiväys XX.1.2022 Helsinki

Asiakas

Jonna Nyfors
tutkija

Marianne Rapp-Juvonen
tutkija

Liite 3 Kysymysrunko

Ennen kokousta:

- Oletko osallistunut viikkokokoukseen useamman kerran?
- Kuka ehdotti, että osallistuisit viikkokokoukseen?
- Mitä tällöin ajattelit osallistumisestasi?
  - Oliko sinulla ennakko-oletuksia?
- Minkälaista työskentelyä oli ennen viikkokokousta?
  - Miten viikkokokoukseen valmistauduttiin?
- Oliko itsellesi selkeää, miksi osallistut viikkokokoukseen?

Kokouksen aikana:

- Ketä muita viikkokokoukseen osallistui? (itse asiakas, toinen vanhempi, muita viranomaisia/verkostoa?)
- Miten asiaasi käsiteltiin viikkokokouksessa?
- Miten pääsit itse osallistumaan viikkokokoukseen?
- Minkälaisia ajatuksia sinulla heräsi viikkokokouksessa?
  - Saitko uusia ideoita/ajatuksia?

Kokouksen jälkeen:

- Miten kuvailisit kokemustasi viikkokokouksesta?
- Oliko viikkokokous hyödyllinen? Millä tavalla?
- Minkälaisia toiveita/muutosehdotuksia sinulla olisi viikkokokoukseen?
- Osallistuisitko viikkokokoukseen uudelleen, jos se olisi mahdollista?
- Millä tavalla viikkokokous muutti suhdettasi omaan sosiaalityöntekijääsi?